

NYHETER

Kriget i Ukraina.

"Jag säger aldrig att det var Guds vilja att någon ska dö. Det är inte Guds vilja med död och krig", säger den 26-årige grekisk-katolska prästen Roman Mentuch.

Förskolläraren Tetiana Salabaj (i mitten) i Lviv ber för de stupade ukrainska soldaternas själavandring. Kyrkan heter Sankt Peter och Paul-kyrkan och är i dag en grekisk-katolsk garnisonskyrka.

Bikten är en viktig rit i den ukrainska uniatskyrkan.

"Att gå i kyrkan och be är mitt sätt att kämpa för Ukraina", säger den pensionerade musikläraren Ljubov Luttjin.

Fakta. Ukrainas tre kyrkor

- 2018 räknade sig 87 procent av ukrainarna som kristna. Ukraina har två ortodoxa kyrkor och en grekisk-katolsk.
- De ortodoxa kyrkorna lyder antingen under Kiev- eller Moskvapatriarkatet. Bägge har sina rötter i Ukrainas kristnande år 988. Den ortodoxa kyrkan som helhet lydde under Moskva fram till 1921 då en gren bröt sig ut och bildade den autokefala (självstyrande) ortodoxa kyrkan. Den förbjöds av sovjetmyndigheterna och gick i exil. Under sovjettiden var Moskvapatriarkatet den enda tillåtna kyrkan i Ukraina.
- 1991 blev Ukraina självständigt. 1992 bröt sig det nya Kievpatriarkatet ur Moskvapatriarkatet. Samtidigt återvände den autokefala kyrkan till Ukraina.
- 2018 förenades Kievpatriarkatet och den autokefala kyrkan i en enda kyrka, Ortodoxa kyrkan i Ukraina. Den heliga synoden i Istanbul beslöt att ge Ortodoxa kyrkan i Ukraina självständig status samma år, trots Moskvapatriarkatets protester.
- Den grekisk-katolska kyrkan eller uniatskyrkan lyder under påven. Uniatskyrkan var ursprungligen en ortodox kyrka med samma rötter som de ortodoxa kyrkorna. På 1500-talet blev det område som i dag är västra och centrala Ukraina en del av det polsk-litauiska riket. De nya härskarna godkände bara katolicismen och pressen på den ortodoxa kyrkan var hård. Till sist gick den med på att erkänna påven som sin överhöghet – på villkoret att man fick behålla sina ortodoxa riter och traditioner.
- I dag är den grekisk-katolska kyrkan i Ukraina med 5,3 miljoner medlemmar världens största östkatolska samfund.

Fader Roman i Lviv: "Att försöka stoppa ondskan är en kristen plikt"

Lviv. Kyrkan är en stark institution i Ukraina – och den har blivit ännu viktigare under kriget. Fader Roman i Lviv säger att hans kyrka aldrig har haft lika många besökare.

Historiskt sett är rollen inte ny. I västra Ukraina var kyrkan sovjetmaktens viktigaste motståndare.

DN I UKRAINA

Paul Hansen, foto: Anna-Lena Laurén, text: anna-lena.lauren@dn.se

– Den fråga som folk oftast brukar ställa till mig är: Varför? Varför måste vi ha ett krig? Varför måste min man dö vid fronten?

Fader Roman säger att det inte finns några enkla svar. Inte ens för en präst i grekisk-katolska kyrkan i västra Ukraina, som har en lång historia av motstånd mot övermakt.

Men en sak är han säker på:

– Jag säger aldrig att det var Guds

vilja. Det är inte Guds vilja med död och krig. Människan är skapt för annat. Men ondskan finns, och nu har den kommit till vårt land i form av Putin. Man måste försöka stoppa ondskan. Det är en kristen plikt.

Där vi sitter på ett litet kontor invid den gamla jesuitkyrkans långhus blir vi ständigt avbrutna av församlingsmedlemmar, som tittar in för att fråga om olika praktiska saker.

Den grekisk-katolska kyrkan i Ukraina, också kallad uniatskyrkan, är en stark institution i samhället. Efter att Ryssland invaderade Ukraina har dess roll blivit ännu viktigare. Den 26-åriga Roman Mentuch, som i sin prästroll heter fader Roman, säger att kyrkan aldrig har haft så många besökare som nu.

– En massa unga människor som vill bli volontärer kommer till oss. Pensionärer kommer hit och ber att få skänka sin lilla pension till armén. Vi distribuerar utrustning som lämnas in av volontärer – mediciner, skottsäkra västar och hjälmar, som de har köpt in via crowdfunding.

Kyrkan vi befinner oss i är Sankt Peter och Paul-kyrkan, en barock-

kyrka från 1600-talet i centrala Lviv i västra Ukraina. Ursprungligen byggdes den som en romersk-katolsk kyrka av polska jesuiterna. Efter att Lviv blev en del av Sovjetunionen 1946 tvingades jesuiterna i exil och kyrkan gjordes om till ett lager. Byggnaden värmdes inte upp. I de kalla, fuktiga förhållandena förstördes de värdefulla freskerna i taket.

År 2011 restaurerades kyrkan och togs i bruk som en grekisk-katolsk garnisonskyrka. Det betyder att den har en särskild roll när det gäller att stödja ukrainska armén i kriget mot Ryssland. Men inte bara armén.

– Hit kommer också internflyktingar från östra Ukraina. Somliga av dem vill stödja armén, andra har ingenstans att bo och behöver hjälp. Många är ryskspråkiga. De kan vara ortodoxa eller ateister, det spelar ingen roll. Vi frågar inte vilket språk de talar eller vilken Gud de tror på. Alla är välkomna, säger fader Roman.

Den grekisk-katolska kyrkans historia är ett typiskt exempel på Ukrainas skiftande identiteter; en kyrka som tillhör den katolska

kyrkan och erkänner påven, men som har kvar sina ortodoxa riter och använder ukrainska och kyrkoslaviska som gudstjänstspråk.

Historiskt är uniatskyrkan tätt förknippad med den politiska kampen för ukrainsk självständighet. Den förbjöds under sovjettiden men fortsatte hålla underjordiska gudstjänster. Kyrkan hade tätt förbindelse med den nationalistiska gerillarörelsen UPA, vilket gjorde den extra förhatlig i sovjetmaktens ögon.

– De sovjetiska myndigheterna gjorde allt för att motarbeta det ukrainska språket. Gudstjänsterna var ett av få tillfällen i sovjetsamhället där man enbart talade ukrainska, säger fader Roman.

I Lviv, den största staden i västra Ukraina, håller Sankt Peter och Paul-kyrkan flera gudstjänster per dag. Förskolläraren Tetiana Salabaj deltar i en gudstjänst där man ber för de dödas själavandring, framför allt för de stupade soldaternas. Längst fram vid koret står stora korgar där församlingsmedlemmarna lämnar sina bidrag till ukrainska armén. Medan gudstjänsten pågår fylls korgarna sakta men säkert till

brädden med bröd, kex och torrsnackning.

– Jag började gå i kyrkan för bara tio år sedan. Innan dess visste jag ingenting om religion. Det var förbjudet att gå i kyrkan under sovjettiden. De som gick på underjordiska gudstjänster blev förföljda, konstaterar Tetiana.

Enligt henne skulle det vara mycket svårare att stå ut med krigstillståndet i Ukraina utan kyrkan.

– Sedan kriget började har det blivit ännu viktigare för mig att delta i gudstjänsterna. Jag vet att vi har sanningen på vår sida i kriget. Andligen har vi redan segrat. Det måste innebära att vi segrar även fysiskt.

Den pensionerade musikläraren Ljubov Luttjin säger att gudstjänsterna är ett sätt för henne att göra motstånd mot invasionen.

– Jag tror på förbönens kraft, och därför kommer jag hit för att be för Ukraina. Precis som ryska soldatmodrar ber för sina barn. Alla har rätt att vända sig till Gud. Jag vet inte vad de ryska modrarna ber för, men Gud vet vad som är rätt och fel. Jag är säker på att sanningen måste segra.